

CUPRINS

Cuvânt înainte / 7

În ce sens „mama proștilor e mereu gravidă”? / 13

I. PATOLOGII POLITICE / 19

Barack Obama – un creștin flexibil și inteligent / 21

Obama, avortul și Vaticanul / 23

Bioterrorismul / 27

Românii – specialiști în violuri? (1) / 31

Românii – specialiști în violuri? (2) / 35

FMI – „asasin economic” sau „Mesia” postmodern? / 39

Puterea florilor înmuiate în sânge / 43

Rusaliile și Sfântul Duh la Bruxelles / 47

Resacralizarea pământului – o nouă politică mondială? / 49

Ordalia bunului simț / 53

Băsescu și puterea ocultă a flăcării violet / 57

II. PATOLOGII ALE SACRULUI / 61

Cumpărăturile de sărbători. Simbolică sacră
și patologie ostentativă / 63

Crăciunițele sexy / 67

Cadourile swarovski și magia lumilor de cristal / 71

Sfântul Valentin. De la iubirea de Dumnezeu la
vibratoarele superexcitante / 75

Blajinii, pușca și cureaua lată / 79

Văpaia Sfântului Ilie / 83

Sfânta Cruce și paradoxurile netransfigurate / 87

Pelerinajul – un Woodstock al ortodoxiei românești? / 91

Halloween, între mitologia celtică

și superdistracția românească / 95
Avatar și reactivarea religiozității cosmice / 99

III. PATOLOGII RELIGIOASE / 135

O nouă provocare: *Biologia credinței* (1) / 105
O nouă provocare: *Biologia credinței* (2) / 109
Pașapoartele biometrice și conspirațiile
fiarei apocaliptice / 113
Cultura pop – instrument de manipulare
sau religie alternativă ? (1) / 117
Cultura pop – instrument de manipulare
sau religie alternativă ? (2) / 121
Mitul Michael Jackson / 125
Madonna n-are organ metafizic / 129
Stresul – o problemă de management al destinului / 133
Sfârșitul lumii. Baba Zdranga vs. experții
nanotehnologiilor / 137
2012 – sfârșitul lumii? / 141
Noul cod al lui Dan Brown: *simbolul pierdut* / 143
„Islamizarea tăcută” a Europei. Cazul minaretelor / 147

IV. PATOLOGII SOCIALE / 151

Frustrările românești și excelența occidentală / 153
Finanțarea învățământului universitar / 157
Filosofii – creațiile de lux ale școlii de tâmpii? / 161
Bacalaureații „spun lucruri trăsnite” / 165
Creierul – „un organ oarecum indispensabil capului” / 169
Admiterea la facultate / 173
„Mama proștilor e mereu gravidă” / 177
Universitarul român – un „negru” pe plantație? / 181
Fotbalul și dulcea otravă a neputinței / 185
Finala Cupei Violenței la români / 189
Prostituția – artă sacră sau patologie socială ? / 193
Trăiesc românii cu frica-n sân? / 197

Cuvânt înainte

Aș dori să observ de la bun început că volumul de față nu este deloc unul obișnuit. În primă instanță, apare ca un volum ce adună articole cu o tematică socială și culturală extrem de diversă, aproape barocă în compoziția ei. Însă alegerea unor subiecte spre discuție nu a fost totuși deloc întâmplătoare. Constați imediat că ele privesc mai ales viața noastră cotidiană, cea care se remarcă printr-o varietate aproape năucitoare de întâmplări.

Dintre acestea, unele ne expun și ne descriu mai bine decât altele, sunt cu alte cuvinte simptomatice. Tocmai acest lucru le aduce mult în față, faptul că ele devin pentru noi adevărate simptome ale lumii de astăzi. Află vorbindu-se, de pildă, despre pelerinaje și bioterorism, avort, mituri actuale și sărbători, decizii financiare și instituții de învățământ, „funcții facultative” ale creierului omenesc, prostituție, pașapoarte și filosofie, cultură pop și resurse simbolice, fotbal și sacrificiu în spațiul public, moduri neașteptate de a face politică, idoli noi sau temple situate la drumul mare etc.

Sub aspect temporal, cum ne previne autorul, toate aceste situații sau întâmplări acoperă ultimul an din istoria noastră recentă. Geografic și cultural, însă, nu există granițe precise, întrucât ceea ce se întâmplă undeva în lume poate oricând avea ecouri sau consecințe până aici unde trăim noi, și invers.

Așadar, unele situații și întâmplări exprimă mult mai elocvent decât altele modul în care decurge viața noastră de fiecare zi. Au un nerv distinct al lor, o ritmică alertă și discontinuă, cu treceri bruște de la o stare la alta,

cu fracturi și excese imprevizibile. Deși le vedem sau le întâlnim în chip frecvent, au puterea să ne șocheze în continuare.

Cum anume procedează Nicu Gavriluță în fața acestor irupții frecvente și neașteptate ale vieții cotidiene? Bine cunoscut în spațiul cercetărilor de sociologie și antropologie, autorul ne propune o manieră nouă de a discuta despre ceea ce ar fi propriu astăzi vieții noastre sociale. Ca și cum ar lua o necesară distanță față de discursul academic al sociologului, se repliază și revine la ceea ce realmente poate să ne provoace în viața de zi cu zi. Preferă modul direct și personal de a vorbi, cu referințe abrupte și cu indicarea francă a faptului în atenție. Caută să-l descrie în datele lui izbitoare, frapante, cu întreaga lui violență și cu elementul pitoresc pe care îl conservă. Cum spuneam mai sus, știe să aducă în atenție tocmai acele situații sau întâmplări care se dovedesc a fi adevărate simptome ale unei ciudate normalități sociale. Importă, așadar, nu atât frecvența lor, nici extensiunea lor socială, ci înaintea de toate semnificația lor aparte. Căci pot fi văzute ca semne ale unor schimbări neașteptate, mărci ale unor evoluții diferite – non-clasice sau „eretice”, în sensul sociologic al cuvântului.

Nu știm încă dacă anunță fenomene care vor schimba complet și radical peisajul vieții sociale, însă ne pot face atenți asupra unui gen de evoluție socială în fața căruia nu suntem încă în suficientă măsură pregătiți. Cu alte cuvinte, ne previn în legătură cu o formă de normalitate care este fie marginală, fie excentrică, oricum diferită de cea pe care o invocăm într-o perspectivă să zicem modernă. Aș fi vrut să folosesc ghilimelele pentru acest cuvânt, „normalitate”, ce încă mai naște în mintea noastră unele dorinți sau chiar nostalgii asemeni celor legate de vârsta copilăriei. Însă nu le voi folosi, căci normalitatea nu mai poate fi deloc socotită o stare ingenuă sau pașnică. Dimpotrivă, dacă într-adevăr mai există, ea se reface continuu, se tot recompune ca mod comun și tranzitoriu de

viață. Unele norme noi, care caută să o descrie și să o facă evidentă, sunt ele însele în mișcare.

În consecință, cum bine a spus cu câțiva ani în urmă Marshall McLuhan, schimbarea însăși, cu tot șocul și provizoratul ei, ajunge în acești ani o adevărată normă socială. Ea este aptă să indice o formă nouă de normalitate, chiar dacă ne vom obișnui mai greu să o socotim ca atare.

Dar despre ce simptome este vorba în această carte? Autorul aduce în atenție, pur și simplu, acele situații sau fenomene care, oricât de excentrice sau de ciudate ar putea să ne apară, fac parte puțin câte puțin din „fluxul normal” al vieții noastre publice. Este vorba, de exemplu, despre atitudinea omului de astăzi față de trup, cu biologia sa exhalată uneori în chip public și cu noile fantasmе erotice sau medicale care o însoțesc. Sau atitudinea sa față de pământul pe care trăiește, cu schimbările climatice care se petrec acum și cu noua eschatologie populară prin care se anunță forme insolite ale „sfârșitului lumii”. Este vorba, într-o altă privință, de capacitatea de sacrificiu a generației tinere (Chișinău, 12 aprilie 2009), o generație socotită uneori – în grabă sau cu destulă ipocrizie – ca lipsită de repere istorice și morale.

Nicu Gavriluță observă totodată cum în peisajul comun și aparent insignifiant al vieții cotidiene irump forme derivate (ca să nu spun decăzute) ale sacrului. Se impun fantasmе și simbolismе noi, unele chiar stranii, legate de acele sărbători laice care angajează omul mai ales în „saturnalii” domestice, spectacole și petreceri în piață, *shopping* până la epuizare și *show-uri* pe ritmuri pop, cadouri *swarovski* și un vacarm popular organizat până în cele mai mici detalii. Se adaugă acestui peisaj prezența unor idoli de o săptămână și a unor vip-uri de o noapte, „crăciunițe sexy”, profeți de mahala, lideri apăruți oarecum din neant și vizionari ieftini ai balamucului general.

Cum observă autorul la un moment dat, există în continuare o foame uriașă de ocult și fantastic, o nevoie

elementară de a seduce și de a fi sedus, forme noi ale fricii colective, spaime ce nasc plăceri ascunse, ritualuri laice ivite în spațiul unei istorii deschise și cosmopolite.

Mai mult decât atât, există astăzi destule forme ale prostiei, unele din ele acceptate ca absolut normale și aduse dreptat în stadii aproape instituționalizate. La acestea din urmă autorul se oprește destul de mult, din motive cât se poate de serioase, căci, așa cum singur ne spune, „mama proștilor este mereu gravidă”. O tipologie a prostiei colective, în lumea de astăzi, devine astfel posibilă și, probabil, utilă, în măsura în care mai putem crede într-o terapeutică socială a ei.

Însă toate acestea, cum am încercat să spun mai sus, reprezintă pentru autorul cărții simptome ale unei patologii care se cere bine descrisă. De altfel, cartea de față se subintitulează *Sociologia patologiilor cotidiene*. Mai mult chiar, fiecare din cele 4 secțiuni în care este delimitată are în vedere o specie distinctă de patologie cotidiană: patologia vieții politice, cea a sacralului, patologia vieții religioase și cea socială ca atare.

Unele articole nu se înscriu vizibil sub această intenție interpretativă, de exemplu cele referitoare la condiția studentului și a universitarului în spațiul cultural românesc. Însă ele pot oferi elemente pentru o mai bună simptomatologie în analiza altor situații sau fapte sociale.

În ce sens totuși patologie? Nu în sensul medical sau psihiatric al cuvântului, căci nu-și propune nimeni să identifice noile pasiuni și excесе populare, cotidiene, cu abaterea psihică ce necesită neapărat o terapie clinică. Sensul termenului este mai curând cel etimologic: *patologică poate să ne apară acum acea conduită cotidiană ce stă sub puterea unor pasiuni sau afecte excesive, a unor impulsuri ce nu cunosc limite precise*. Multe dintre acestea află astăzi destulă libertate, un spațiu destul de larg și indecis spre a-și manifesta excesul propriu.

Mai ciudat încă, excesul ca atare devine cumva acceptabil atunci când ia un chip colectiv și public. Așa se întâmplă, de pildă, când are loc vulgarizarea completă a unor ritualuri și sărbători. La fel și atunci când se practică pe scară largă importul facil al unor formule populare de „distracție”, divertisment sau viață mondenă. Nu mai puțin bizar este și efortul public de a decerebraliza complet sexualitatea elementară a omului.

Un lucru asemănător l-am putea recunoaște în maniera lejeră sub care omul de astăzi poate să stigmatizeze sau să fie stigmatizat. De pildă, poate fi socotit, cu o ușurință stupefiantă și pentru o întreagă regiune continentală, ca simplu „hoț”, „violator”, „primitiv”, „barbar” etc. Se reface în lumea de astăzi, cu o ușurință greu de înțeles, instituția mai veche a „șapului ispășitor”. Devine în continuare flagrantă nevoia unor comunități de a exorciza răul social prin identificarea acelei instanțe care înseamnă deopotrivă otravă și medicament, purtător al răului și prevestitor al vindecării colective, ceea ce altădată în lumea greacă s-a numit *pharmakos*.

Se refac, de la un timp la altul, scenariile conspirației oculte, cu sentimentul general că stările dificile sau critice pe care le trăiesc oamenii sunt premeditate și pregătite din timp de către cei care, puțini la număr, ar ști să orienteze după voia lor mersul ciudat al istoriei prezente.

Vizarea negativă a celui alt – a celui străin sau nomad, a celui care încă nu gândește „în același fel” și nu simte „cum trebuie” – cunoaște forme deopotrivă vechi și noi. Uneori se ajunge la demonizarea sa, cum bine observă în câteva rânduri autorul cărții de față. De fapt, aproape cu fiecare articol din acest volum ai de a face cu ceea ce astăzi se petrece „altfel”, în alt mod și cu o altă logică decât cea care ne este familiară. Față de acel „cu totul altfel” pe care l-a explorat cu atenție fenomenologia religiei, de pildă Rudolf Otto, survine masiv un „altfel” cât se poate de profan, comun sau chiar de-a dreptul trivial. Nu știi

NICU GAVRILUȚĂ

deocamdată ce ascunde acest gen de alteritate comună, vulgară, care inundă uneori complet viața noastră cotidiană. Dar nu poți să nu-i observi forța aparte și unele consecințe grave pe care le are.

Toate acestea țin de una și aceeași istorie cotidiană, cea recentă, chiar dacă ea comportă alte ritmuri și alte repere politice sau religioase. Am de aceea motive să spun că o carte precum cea de față ne dă posibilitatea să ne privim din nou cu atenție în oglinda neconvențională a vieții noastre cotidiene.

Ștefan AFLOROAEI

În ce sens „mama proștilor este mereu gravidă”?

Volumul de față adună editorialele publicate în cotidianul *Ziua de Iași*, timp de un an și ceva, în intervalul noiembrie 2008-ianuarie 2010. Recitindu-le pentru publicare în volum, le-am modificat puțin și, pe alocuri, le-am actualizat.

Unele texte dau seama într-o manieră personală și (sper) stimulativă de anumite reușite culturale, sociale și politice specifice timpului nostru. Mă refer, printre altele, la consistentul capital de simpatie pe care președintele Barack Obama l-a câștigat aproape peste tot în lume, inclusiv în România. Am citit victoria primului președinte american de culoare ca pe o fericită întrupare a idealului multiculturalist american. Obama este sensibil și atent la diferențele de mentalitate, religie, rasă și cultură dintre occidentalii americani/europeni și reprezentanții altor seminții. Este, în fond, o lecție diplomatică despre viitor, în spiritul „noului umanism” (Mircea Eliade) pe care o avem (încă) de învățat și noi, românii.

Tot sub semnul reușitei stă și sacrificiul tinerilor moldoveni pentru schimbarea regimului Voronin din Republica Moldova. Simbolic este vorba de puterea florilor înmuiate în sânge de a exorciza patologia roșie, un cancer total lățit ca o răie pe trupul suferind al semenului nostru de peste Prut. Regăsesc aici reactivate peste timp însemnele simbolice ale mișcărilor contestatate de tip „flower power” din America anilor 60 ai secolului trecut.

Noul model de știință (*biologia credinței*) – sensibilă la spiritualitate și în măsură să confirme (evident, în

felul ei) străvechile intuiții religioase – sunt alte exemple ce stau sub semnul benefic al reușitei.

Totuși, majoritatea textelor din această carte radio-grafiază varii ipostaze ale patologiei socialului românesc. Le-am grupat sub semnul destinal al *veșnicei prostii omenești*. Prostia – această constantă a naturii umane – ne surprinde oricând cu expresii proaspete, vii, de incontestabilă actualitate. Tocmai în acest sens „mama proștilor e mereu gravidă”. Este și normal din moment ce prostia se naște clipă de clipă. N-are moarte. Cu toate acestea, în sine *prostia nu există*. Există doar prostiile. Unele sunt naturale, firești, chiar simpatice. Altele, dimpotrivă, sunt patologice și, prin urmare, absolut detestabile. De ultimele trebuie să ne eliberăm pentru a mai spera într-o necesară vindecare a mentalului social. Atunci când și cel din urmă om („prostul satului”) se va deștepta, comunitatea își va reveni. Cartea aceasta se dorește a fi (și) o lucidă incursiune în tenebrele prostiei omenești. Grație acestei inițiatice călătorii, ajungi să descoperi o parte dintre seducătoarele chipuri ale invocatei patologii. Iată doar câteva dintre ele:

1. Prostia ca necunoaștere și omenească ignoranță. Sub semnul ei stau desacralizarea unor mari sărbători românești (Crăciunul, Anul Nou, Paștele Blajinilor, Rusaliile, Sfântul Ilie, sărbătoarea Sfintei Cruci, Sfânta Parascheva etc.) și importul în formule laxe, total permissive, a unor sărbători străine (Sfântul Valentin, Halloweenul etc.). Fenomenologia iubirii, de exemplu, de la martirajul Sfântului Valentin la sexualitatea pătimașă, stimulată de vibratoare, alifii și alte fantezii simbolizează nu doar desacralizarea lumii, hedonizarea vieții, dar și permanenta noastră căutare a absolutului în formule hard, inedite și neconvenționale. Tot sub semnul acestei specii de prostie omenească stă și cultul național al kitsch-ului, al VIP-urilor ultramediatizate, totul în detrimentul veritabilelor elite și al autenticelor modele morale românești.

2. Prostia ca handicap social. Stigmatul aplicat românilor din Italia (acela de „specialiști în violuri”) ilustrează perfect această nefericită ipostază a prostiei. Ești prost în sensul că ți se aplică automat eticheta, stigmatul de „țigan”, „hoț”, „violator”, în virtutea mecanismului social al funcționării *predicției createoare*. Un zvon fals devine real în sensul că este interpretat ca fiind real. E de ajuns ca un român din Italia să fie acuzat de viol pentru ca toți românii de acolo să fie taxați drept violatori! O generalizare nepermisă și infinit păguboasă. Mai regălesc în exemplul discriminării românilor din Italia și expresia actuală a ritualului de tip *pharmakos*, cel prin care o comunitate majoritară (cea italiană) își sacrifică constant alteritatea (străinul din Carpați) pentru a-și defula umorile, tensiunile, frustrările și neputințele de orice fel. Oarecum la fel se întâmplă și cu musulmanii europeni, (auto)stigmatizați după interzicerea construirii noilor minarete în Elveția.

3. Prostia ca privat. În altă ordine de idei este cu puțință ca scenariile conspiraționiste de orice fel să ilustreze tocmai acest tip de prostie. Poate fi vorba de absența unui necesar simț al firescului și al dozării rezonabile a proporțiilor. Arta „de a sări calul” o stăpânesc mulți „specialiști” ai tranziției românești. Acestora le lipsește normalitatea actului educativ. Sunt perdanții de lux ai celor 7 ani de acasă. Am exemplificat fenomenul cu scenariul demonizării FMI-ului. Împrumutul acordat României este interpretat din perspectiva scenariului internațional conspiraționist, cel căruia România ar urma să-i cadă pradă sigură. Fondul Monetar Internațional ar fi un veritabil „asasin economic” ce urmărește noua cucerire a lumii prin înrobire economică. Corporațiile internaționale devin astfel noi chipuri ale „statului magician”, după inspirata expresie a lui Ioan Petru Culianu.

Un alt scenariu conspiraționist relatat în carte este cel al controlului și manipulării maselor prin mijlocirea

pașapoartelor biometrice și prin aplicarea maleficului număr 666 cu ajutorul tehnologiei moderne.

4. **Prostia ca „seninătate a imbecililor”** (Flaubert). Este ilustrată, în opinia mea, (și) de darurile ostentative de Crăciun și Anul Nou. În mod normal, ele ar trebui să fie sincere, dezinteresate și discrete. Practicate creștinește, cu alte cuvinte. Din moment ce sunt publice și ostentative, înseamnă că semnifică o nemărturisită ambiție a dăruitorului de a rămâne în memoria socială asemenea unui VIP bogat și debordând de generozitate. E ca și cum am încerca să ne compensăm ratările, ambițiile frânte și mândriile îndelung tănuite printr-o mare cheltuială de sărbători. Este un gest psihanalizabil, săvârșit cu imper-turbabila seninătate a unui „imbecil” care nu-și pune nici măcar în vis problema banalității și chiar mediocrității viețuirii sale.

5. **Prostia aristocratică.** Evident, nici acest apanaj al spiritelor alese nu lipsește. Este ilustrată cu patologiile educației românești comparativ cu reușitele occidentale; cu nefericita și permanenta subfinanțare a învățământului universitar românesc; cu evidentele carențe ale noului sistem Bologna, dar și cu strania reprezentare prezidențială a filosofilor ca fiind „creațiile de lux ale școlii de tâmpiți”. Campania electorală din 2009 ne-a oferit și ea cu apreciabilă generozitate monstre de prostie aristocratică. Am reținut în această carte doar exemplul jurământului stâmb, cu mâna pe Biblie, rostit ferm și apăsător de Mircea Geoană și Traian Băsescu.

6. **Prostia ca insuficiență mentală.** Este și ea ubicuuă. Ar putea explica bolile sistemului educativ, dar și tragedia savuroaselor perle secretate de elevi la recentul bacalaureat.

7. **„Prostia ca încremenire în proiect”** (Gabriel Liiceanu). Este specia de prostie care presupune blocarea în limitele unei singure perspective. Este imposibilitatea de a depăși creativ convenționalul și de a gândi nonconformist. Prostul încremenit în proiect, cel despre care a scris pagini admirabile Gabriel Liiceanu, este exemplificat aici prin omul modern incapabil de a gândi metafizic și simbolic despre pământ, poluare și educație, dar și despre noile mitologii cotidiene.

Cartea de față își mai propune o *lectură în cheie mitico-religioasă a unor realități contemporane*. Tragediile lumii de azi, ca și catastrofele viitorului apropiat, ar fi (și) inevitabila pedeapsă a desacralizării pământului. Experimentele nucleare, poluarea, distrugerea vegetației și masacrarea faunei nu pot fi controlate fără o profundă schimbare de mentalitate a omului (post)modern față de pământ. Prin urmare, infuzia în masă de mitologie și metafizică arhaică privind teluricul este, spun eu, una absolut necesară.

Cristalele Swarovski ilustrează, la rândul lor, o mitologie postmodernă care seduce rapid imaginarul. Regăsim apoi fantasme mitico-religioase și în muzica pop, cu referire precisă la Michael Jackson și Madonna. Motivul sfârșitului lumii este citit și el în cheie gnostică. Foamea de fantastic, ocult și misterios, de societăți secrete (masonii) și de stranii scenarii inițiatice este saturată public prin noul roman al lui Dan Brown, *Simbolul pierdut*. L-am interpretat în cheia oferită de Ioan Petru Culianu, încercând să argumentez în ce măsură noua tehnologie devine „magicianul de serviciu al unei lumi în agonie”. Cu ajutorul ei, noile scenarii ale minții permit accesul la lumile multidimensionale.

Mama proștilor e mereu gravidă mai radiografiază și alte realități sociale: dezamăgirea națională provocată